

РАСОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІСТЬ

Постановка проблеми. Расизм та расова дискримінація є проблемою для багатьох країн, що надзвичайно ускладнює соціальний і економічний розвиток. Вони проявляються у вчинках, словах або стилі поведінки, що підносить або принижує людей через їхній колір шкіри, культуру або етнічне походження. Його малопомітні прояви мають такий ж руйнівний ефект, що й очевидні. Тим самим збільшуючи агресію в певному середовищі. Та все ж проявом расизму є особиста трагедія окремої людини. Расизм як соціальне явище не є ані недавнім винаходом, ані суто європейським.

Незважаючи на боротьбу з расизмом ця проблема є найпоширенішою у суспільстві. Головною небезпекою расової дискримінації на сьогодні є молодь.

Мета: вивчення та дослідження випадків расизму в минулому на сучасному.

Основне завдання:

- дати пояснення поняття расизм, расова дискримінація;
- дослідити основні принципи расової ідеології та її історію;
- промоніторити стан расової дискримінації в Україні.

Стан дослідження проблеми. У сучасному світі проблема расизму є найпоширенішою проблемою. На сьогодні ледь не кожен хоч раз міг побачити або стати жертвою расової дискримінації. На тему расизму є велика кількість визначень «расизм».

Американський словник представляє три визначення слова «расизм»: віра в те, що раса є визначальним фактором людських рис і здібностей, і що расові відмінності створюють властиву перевагу певній расі; расові заборони або дискримінація; доктрина або політична програма, заснована на припущенні расизму, покликана виконувати її принципи або політична чи соціальна система, заснована на расизмі.

Ось наприклад визначення глибшого поняття расизм - політична ідеологія, що стверджує вищість одних рас чи етносів над іншими та упередження й дискримінація, пов'язані з такою вірою.

Підставою для расизму є науково необґрунтовані політичні теорії, що виводять з біологічних особливостей людських рас (колір шкіри, структура та колір волосся, риси обличчя, будова тіла тощо) їхню нерівноцінність, обґрунтовують поділ на «вищі» раси (творці цивілізації) і «нижчі», не здатні до самостійного культурного прогресу.

За расистськими теоріями люди різних рас розрізняються за соціально-біологічною поведінкою. Постулюється тісний зв'язок фенотипових ознак з рівнем інтелекту. З чого випливає зверхність одних рас над іншими за ознаками інтелекту. Расистська ідеологія виправдовує соціальну й національну нерівність, обґрунтовуючи її біологічними особливостями.

Робляться грубі узагальнення на зразок: «усі негри ліниві», «усі жиди жадібні» тощо. Ця різниця, як стверджують науковці та послідовники расистських теорій, зумовлена механізмами спадковості і не зникає повністю у результаті виховання, соціалізації та інших культурних процесів. Такі теорії є підставою для расової дискримінації та різного ставлення до людей та їхніх спільнот залежно від приналежності до цих груп. Терміни расизм та расова дискримінація часто вживаються тоді, коли мова йде про дискримінацію на етнічній чи культурній підставі, незалежно від того, чи різницю можна охарактеризувати як расову.

Конвенція ООН про подолання усіх форм расової дискримінації не розрізняє терміни расова та етнічна дискримінація. У цій конвенції проголошено, що ідея вищості на расовій основі хибна з наукової точки зору, ганебна морально, несправедлива соціально й небезпечна - расовий дискримінації нема місця ніде, ні в теорії, ні на практиці. Наявні різноманітні види расизмів: «білий», «чорний», «жовтий» та ін., що взаємно заперечують постулати один одного.

Як вид ксенофобії расизм притаманний людям здавна. Ще за часів древніх царств Стародавнього Сходу тогочасні рабовласники пояснювали соціальну нерівність між ними й рабами законами природи, які зробили їх антропологічно відмінними від підкорених народів.

Історично найбільшого прояву зазнав «білий» расизм з початком Великих географічних відкриттів. А расизм як політична теорія виник під час європейських колоніальних експансій XVI-XVII століть задля «теоретичного» обґрунтування. У своїй головній роботі - «Нарис про нерівність людських рас» (1853-1855) - де Гобіно висунув теорію, згідно з якою соціальна нерівність між народами пов'язана з їхніми біологічними особливостями або якостями. Рід homo sapiens де Гобіно розділив на три великі раси: білу, жовту і чорну - серед котрих найбільш пристосованою у соціальному і культурному плані була визначена біла раса (після неї - жовта).

Та все ж найбільш поширена расова дискримінація була в США. Расизм у США існував від часу заснування держави. Жертвами расизму стали небілі корінні жителі - індіанці - і чорношкірі раби. Боротьба південних штатів за збереження рабовласництва спричинила Громадянську війну 1861-1865 років, у якій перемогла республіканська Північ. Вияви расизму (расова сегрегація, злочини Ку-клукс-клану) траплялися на півдні аж до 1950-х - 1960-х років.

Один з перших резонансних проявів расизму в Україні датується липнем 2001 р., коли біженця з Руанди було забито на смерть поблизу його помешкання у Вінниці, що викликало офіційну стурбованість Верховного Комісару ООН з питань біженців. Цей випадок за часом співпадає із загальним поширенням злочинів, вчинених на ґрунті расової та релігійної ворожнечі, що стали відчутною проблемою у країнах постіндустріальної Європи через невирішеність питань у сфері міграційної та національно-культурної політики.

Щодо України, то починаючи з середини 2002 року у нашому суспільстві спостерігалось підвищення рівня расизму. Результати соціологічних досліджень також вказували на зниження за роки незалежності питомої ваги психологічно відкритих та схильних до національної толерантності людей більше, ніж у 3,5 рази. На думку окремих дослідників, практично половину населення у 2003 році складали громадяни з ізоляціоністськими настроями, а кількість носіїв расистських настроїв виросла більше, ніж учетверо.

Україна на законодавчому рівні закріпила рівність прав іноземців і громадян. Серед основних документів - Конституція України, Закон «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», який набув чинності у грудні 2011 року. 6 вересня 2012 року був прийнятий Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», який зазнав критики з боку громадських організацій, так як був прийнятий без врахування пропозицій робочої групи громадських організацій та офісу Уповноваженого ВРУ з прав людини. Державною ратифіковані міжнародні акти, спрямовані на запобігання дискримінації й расизму, у яких вказані явища визнаються кримінальними злочинами. Проте, правозахисники вказують на декларативність прийнятих законів.

Висновок: отже можливою причиною расизму є не колір шкіри, колір волосся чи національність, а саме людське мислення, думка яку нам нав'язують, чи ми нав'язуємо самі. Проблема може вирішити підвищення рівня толерантності, запобігання проявам дискримінації, ксенофобії та расизму в Україні потребує проведення скоординованих заходів як органів державної влади, так і громадянського суспільства, політиків та експертів. Та позбавлення від хибних уявлень, які протягом століть були джерелом неправильних стереотипів про вищість або нижче положення груп в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Зяблук М. П., Нипорко Ю. І. Расизм // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. - К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, [1998-2004. - ISBN 966-749-200-1.]
2. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму : навчальний посібник / А. А. Гринчак. - Харків, [2018. - 248 с.]
3. Расизм // Українська мала енциклопедія : [16 кн. : у 8 т.] проф. Є. Онацький. - Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. - Буенос-Айрес, [1963. - Т. 6, кн. XII : Літери По - Риз. - С. 1558-1561. - 1000 екз.]
4. Стан та структура злочинності в Україні - 2011 - 6 місяців [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=67108>.